

ชื่อวิจัย	แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
ผู้จัดทำ	นางสาวชิตชนก พิมสมาน, นางสาวณิชากร ทิพอาศน์
หลักสูตร	ศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
ปี พ.ศ.	2563
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.ภาสกร บัวศรี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ของชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ผ่านมาและปัญหาอุปสรรคของโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยได้แก่ ประเด็นสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำชุมชน 1 คน ชาวบ้านในชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบทพื้นที่ทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ชุมชนเทพารักษ์ 5 ชุมชนเทพารักษ์ 5 ตั้งอยู่ที่ริมทางรถไฟ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ชุมชนเทพารักษ์ 5 มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ การคมนาคมส่วนใหญ่เดินทางโดยใช้รถจักรยานยนต์และรถโดยสารประจำทางเป็นพาหนะ เส้นทางหลักมีถนนมิตรภาพ ทางแยก บริษัทขนส่งโดยสาร (เก่า) ถนนหลังศูนย์ราชการ ถนนเทพารักษ์ อาณาเขต ทิศเหนือ ติดกับ เทพารักษ์ 1 ทิศใต้ ติดกับ ชุมชนมิตรภาพและชุมชนพัฒนาเทพารักษ์ ทิศตะวันออก ติดกับ ศาลเยาวชนและครอบครัว ทิศตะวันตก ติดกับ ถนนมิตรภาพ ลักษณะการตั้งอาคารบ้านเรือนในพื้นที่ ชุมชนเทพารักษ์ 5 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในอดีต สภาพพื้นที่เหมือนชุมชนแออัด 1) มีบ้านเรือนปลูกหนาแน่น 2) มีประชากรอาศัยอยู่อย่างแออัด 3) บ้านเรือนทรุดโทรม ในปัจจุบันนี้ 1) มีอาคารพาณิชย์เป็น

บางส่วน จำนวนประชากร/ครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนเทพารักษ์ 5 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังนี้ มีจำนวนประชากร 360 คน จำนวนประชากรชาย 160 คน จำนวนประชากรหญิง 200 คน จำนวนครัวเรือน 120 ครัวเรือน รูปแบบการปกครองในชุมชน ชุมชนเทพารักษ์ 5 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น คือการปกครองแบบมีผู้นำ มีการปกครอง มีประธานชุมชน และคณะกรรมการ สภาพความร่วมมือหรือความขัดแย้งในชุมชน ชุมชนเทพารักษ์ 5 มีปัญหาขัดแย้งที่เกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง เพราะชาวบ้านบางกลุ่มไม่เข้าใจว่า ทำไมอยู่ดี ๆ ต้องมาเป็นหนี้เกี่ยวกับบ้านที่ต้องออมทุกเดือน เลยไม่ยอมเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลักคือ 1) กลุ่มที่เข้าใจโครงการและทำตาม 2) กลุ่มที่เข้าใจโครงการแต่ไม่ทำตาม 3) กลุ่มที่ไม่เข้าใจไม่ทำตาม บริบทพื้นที่ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนเทพารักษ์ 5 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รายได้หลักมาจากอาชีพรับจ้าง และรองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ผ่านมาและปัญหาอุปสรรคของโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ 6 ประเด็น ดังนี้ 1) Time line ชุมชน ก่อนเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ชุมชนนี้มาแล้ว ประมาณ 30 ปีขึ้นไป ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่มีถิ่นฐานเดิมตั้งอยู่ที่ริมทางรถไฟ ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีเครือญาติเพราะมาจากคนละที่แล้วมารวมตัวกันจนเกิดเป็นชุมชน หน่วยงานที่เข้ามา สนับสนุนก็จะมี พอช. สลัม 4 ภาค เริ่มเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงตอนปี 2548 และสร้างแล้วเสร็จ ในปี 2558 2) หลังจากการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงแล้วชุมชนมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชนเทพารักษ์ 5 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ชาวบ้านมีความมั่นคงใน ด้านที่อยู่อาศัย เนื่องจากได้เช่าอย่างถูกต้องจากเจ้าของที่ดิน มีการปรับปรุงบ้านให้เป็นระเบียบมากขึ้น ไม่แออัดเหมือนแต่ก่อนชุมชนเป็นระเบียบมากขึ้นมีสาธารณูปโภคเข้าถึง แต่ก่อนไม่มีถนนเส้นหลัก ในชุมชนเดินทางลำบากตอนนี้พัฒนาโดยโครงการบ้านมั่นคงทำให้การเดินทางในชุมชนดีขึ้น ก่อนทำ โครงการไม่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการรัฐต่ำ่อได้เข้าโครงการบ้านมั่นคง มีการจัดตั้งชุมชนอย่าง ถูกต้องก็มีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐมากขึ้น คุณภาพชีวิตคนในชุมชนก็ดีขึ้นไปด้วย 3) สถานการณ์ปัญหาด้านอาชีพ ชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และอาชีพเสริมค้าขาย ชาวบ้านมีปัญหาเรื่อง สุขภาพและเรื่องเงินทุนเพราะไม่มีเงินลงทุนในการขายของ และด้วยสถานการณ์ปัญหา Covid-19 ทำให้ชาวบ้านที่ทำอาชีพรับจ้างเกิดการว่างงาน 4) สถานการณ์ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สภาพของชุมชนนั้นลักษณะการตั้ง อาคารบ้านเรือนในพื้นที่ ชุมชนเทพารักษ์ 5 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในอดีต สภาพพื้นที่เหมือนชุมชนแออัด 1) มีบ้านเรือนปลูกหนาแน่น 2) มีประชากรอาศัยอยู่อย่างแออัด

3) บ้านเรือนทรุดโทรม ในปัจจุบันนี้ 1) มีอาคารพาณิชย์เป็นบางส่วน ทุกคนในพื้นที่ชุมชนเทพารักษ์ 5 ไม่อยากเป็นหนี้เพราะมีที่อยู่อาศัยอยู่แล้ว และระยะเวลาในการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงนั้นค่อนข้างใช้เวลานานในการดำเนินงาน และชาวบ้านบางกลุ่มไม่มีเงินมากพอที่ออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ จึงทำให้คนในชุมชนเทพารักษ์ 5 ไม่อยากเข้าร่วมโครงการ 5) สถานการณ์ปัญหาด้านสาธารณสุขโรค ชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ชาวบ้านชุมชนเทพารักษ์ 5 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในอดีตชาวบ้านในชุมชนมีไฟฟ้าและน้ำใช้ เนื่องจากมีปัญหาการต่อสัญญาขอใช้ไฟ ทำให้ในปัจจุบันนี้บางบ้านมีไฟใช้แต่ไม่มีน้ำ บางบ้านไม่มีไฟแต่มีน้ำ และบางบ้านไม่มีทั้งน้ำและไฟ ทำให้ชาวบ้านต้องพึ่งพาพึ่งอาศัยกันโดยการต่อพ่วงไฟและน้ำ เพื่อเอาไว้ใช้ 6) ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง ก่อนที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือพอช. จะเข้ามาช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย ชาวบ้านไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการนี้เลยว่ามันคืออะไร ทำไมต้องเข้ามาช่วย แต่พอทางพอช.ได้เข้ามาสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านว่าจะเข้ามาช่วยในด้านไหน ทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจในโครงการบ้านมั่นคงมากขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมทางรถไฟ (ชุมชนเทพารักษ์ 5) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในการจัดกิจกรรม. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชน โดยมีกิจกรรมดังนี้ (1) ประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมทางรถไฟ

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, บ้านมั่นคง , ริมทางรถไฟ

